

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Toelichting op wet SLOA en verslag

Vanaf 1 januari 1999 worden de onderwijsondersteunende activiteiten uitgevoerd op grond van de Wet subsidiëring landelijke onderwijsondersteunende activiteiten (Wet SLOA). Daarvoor was de Wet op de onderwijsverzorging (WOV) van toepassing. Artikel 9 van de Wet SLOA voorziet erin dat de minister eenmaal per twee jaar verslag doet aan de Tweede Kamer over de uitvoering van de gesubsidieerde activiteiten. Dit tweede verslag, voortvloeiend uit artikel 9, heeft betrekking op de jaren 2001 en 2002.

Van 1 januari 1999 tot 1 januari 2002 kwamen uitsluitend de volgende instellingen in aanmerking voor subsidie onder de Wet SLOA: de drie Landelijke Pedagogische Centra (LPC), te weten het Algemeen Pedagogisch Studiecentrum (APS), het Christelijk Pedagogisch Studiecentrum (inmiddels bekend onder de naam CPS Onderwijsontwikkeling en Advies) en het Katholiek Pedagogisch Centrum (inmiddels bekend onder de naam KPC Groep), het Instituut voor Leerplanontwikkeling (SLO), het Instituut voor Toetsontwikkeling (CITO) en het Centrum voor Innovatie van Opleidingen (CINOP). Flexibilisering wordt enerzijds gerealiseerd door delen van LPC en CINOP-middelen om te leggen naar de scholen en ROC's en anderszijds door SLOA-middelen deels beschikbaar te stellen voor vrije aanbesteding door de minister. Hiertoe krijgen ingaande 2002, naast de zes SLOA-instellingen, ook andere instellingen de mogelijkheid subsidie aan te vragen op grond van de Wet SLOA ('vrijval').

Het voorliggende verslag kan gezien worden als een samenvattende weergave van activiteiten voorzien van een waardering. Er is geen sprake van een evaluatie van het geheel aan SLOA-activiteiten of het functioneren van de wet SLOA. Dit verslag en het vorige over de jaren 1999-2000 vormen wel mede bouwstenen voor de uit te voeren evaluatie op landelijk niveau.

Parallel aan de expiratie van de WOV en de start van de SLOA is het onderwijsonderzoek op andere wijze georganiseerd. Na opheffing van de SVO is 70 % van de middelen voor onderwijsonderzoek overgeheveld naar NWO en de resterende 30% ter beschikking gekomen voor onderzoeksaanvragen op verzoek van het onderwijsveld en beleidsonderzoek waartoe OCW opdracht verleent via de Wet SLOA. De ervaringen van de betrokken partijen met deze werkwijze zijn tot nu toe positief. Artikel 18 van de wet bepaalt dat de Staten Generaal, naast toezending van dit verslag over de Hoofdlijnenbrieven, ook een verslag ontvangen over het onderzoek van het onderwijs. Dit verslag zal in april 2004 worden toegezonden aan de Kamer.

Tevens bepaalt artikel 18 dat de minister een verslag opstelt over de werking van de wet SLOA. Te rekenen vanaf de effectieve werking van de wet zal de Kamer dit verslag eind 2004 ontvangen.

1.2 Doelen van SLOA-activiteiten

Het beschikbare budget wordt met de volgende doelen bij de instellingen ingezet:

1. Het ondersteunen van scholen en instellingen bij de invoering van onderwijsbeleid: innovatieactiviteiten (alle instellingen).

De instellingen spelen een grote rol bij het totstandkomen van vernieuwingen in het onderwijs. In de Wet SLOA is bepaald, dat jaarlijks een groter deel van het budget vrij komt voor besteding in de vrije markt ('vrijval').

2. Het via maatwerk ondersteunen van scholen, schoolbegeleidingsdiensten, ROC's en gemeenten: kortlopend veldonderzoek (LPC), omlegactiviteiten (LPC), het afhandelen van veldaanvragen (SLO) en leerplanontwikkeling (SLO en CINOP). Een deel van het SLOA-budget voor LPC en CINOP werd besteed aan activiteiten op aanvraag van scholen en instellingen. Inmiddels is eenderde deel van dit budget omgelegd naar de scholen en ROC's, dit geld is voor hen vrij besteedbaar. In 2001 is het laatste deel van de middelen omgelegd van de SLOA-instellingen naar scholen en instellingen.

3. Het instandhouden van bepaalde landelijke onderwijsvoorzieningen: examenproductie (CITO), het Nationaal Informatiecentrum Leermiddelen (NICL) (SLO) en Humanistisch Vormingsonderwijs (HVO) (APS). Deze voorzieningen worden op grond van de wet centraal in stand gehouden. In dit verslag zal een korte beschrijving worden gegeven van de activiteiten die in het kader van de examenproductie, het NICL en het HVO in 2001 en 2002 zijn uitgevoerd.

4. Advisering aan de minister en de sectoren PO, VO en BVE over onderwijsinnovaties en het instandhouden van bij de instellingen opgebouwde expertise en kennis: Denktankactiviteiten (LPC en CINOP), Ontwikkeling (SLO) en het Expertisecentrum (CITO). De subsidie voor deze activiteiten is erop gericht, middels studie, pilots en verkenningen, relevante maatschappelijke ontwikkelingen te vertalen naar de onderwijspraktijk. Veel activiteiten worden samen met scholen of instellingen ontwikkeld.

SLOA verslag 2001-2002

1.3 *Werkwijze*

Voor de subsidiëring van SLOA-activiteiten wordt jaarlijks een vaste procedure gevolgd.

De SLOA-cyclus begint met de Hoofdlijnenbrief van het Ministerie van OCW. Hierin staan de prioriteiten voor de onderwijsondersteunende activiteiten voor twee kalenderjaren, met het accent op het eerste jaar. De minister van OCW stelt jaarlijks voor 1 april de Hoofdlijnenbrief vast.

Tijdens de voorbereiding van de Hoofdlijnenbrief vindt overleg plaats met de betrokken instellingen. Ook zijn er contacten met derden zoals besturenorganisaties, de Vereniging voor het management van het Voortgezet Onderwijs (VVO), de Bve Raad en het COLO.

Op basis van de Hoofdlijnenbrief dienen de instellingen subsidieaanvragen in. Deze bestaan uit een algemeen beleidsplan, waarin onder meer de samenhang tussen de activiteiten en afstemming met derden en wijze van evalueren wordt beschreven, en een activiteitenoverzicht. Het departement geeft hierop de beschikkingen af. Per 1 januari van het jaar daarop starten de activiteiten. Tijdens het uitvoeringsjaar is er regelmatig overleg tussen ambtenaren, instellingen en eventuele derden over de voortgang van de activiteiten. Tussentijds dienen de instellingen een tussenrapportage in over de inhoudelijke en financiële stand van zaken per project. De instellingen leggen verantwoording af voor de bestede middelen, middels een uitgebreid controleprotocol. Na afloop van een uitvoeringsjaar dienen de instellingen hiervoor een eindrapportage in, met een activiteitenverslag en financiële verantwoording, voorzien van een accountantsverklaring. Na goedkeuring van de verantwoording worden de verleende subsidies definitief vastgesteld en afgerekend.

1.4 *Opbouw van het verslag*

Na het inleidende hoofdstuk volgen drie hoofdstukken met beschrijvingen van activiteiten per sector; primair onderwijs, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs en volwasseneneducatie.

Het verslag gaat vergezeld van een globaal overzicht van de bestede rijksbegrotingsmiddelen gedurende de verslagperiode. Dit overzicht van besteding van de middelen is te vinden in bijlage 1.

Het verslag is met medewerking van de instellingen tot stand gekomen. Elke instelling heeft een dossier opgesteld met gegevens over de verrichte activiteiten. De desbetreffende hoofdlijnenbrieven voor 2001 en 2002 en enkele specifieke rapportages van SLOA-domeinen zijn gedeponereerd bij de griffie van de VKC van OCW (zie bijlage 2 voor titels van deze rapportages).

Hoofdstuk 2 Primair onderwijs

2.1 Innovatiebeleid

2.1.1 Inleiding

De hoofdlijnen van beleid waarop innovatieactiviteiten waren gericht zijn 'versterking van de kwaliteit', 'school en omgeving', 'omgaan met verschillen en integratie van leerlingen'.

De concrete subsidieaanvragen sloten aan bij de beleidsdoelen. De invoering van voor het veld hanteerbare producten was daarbij een belangrijk gespreksonderwerp tussen het departement en de instellingen. Evenals in de periode 1999 - 2000 werd ernaar gestreefd om bij de landelijke instellingen lopende meerjarige, tot dusver additioneel gefinancierde, projecten te laten indalen in de systematiek van de hoofdlijnenbrief. Het belangrijkste praktische probleem dat zich daarbij voordoet is de beperktheid van de ruimte om activiteiten voor nieuw beleid uit te voeren. Achtergrond hiervan is dat innovatietrajecten langlopend en intensief zijn.

In het overleg over de invoering van onderwijsvernieuwingen en het aansluiten bij de behoeften van scholen werd de noodzaak erkend van een heldere brede invoeringsstrategie en van een juiste vaststelling van de behoefte van scholen.

In de periode 2001 – 2002 bleken, evenals in de daaraan voorafgaande periode, door de landelijke ondersteuningsinstellingen niet alleen activiteiten ten behoeve van het gehele onderwijs te worden verricht, maar blijken ook diensten te worden verleend aan individuele scholen of schoolbesturen.

2.1.2 Kwaliteitsverbetering

De aansturing van de activiteiten van de landelijke ondersteunende instellingen gericht op kwaliteitsverbetering hadden als achtergrond autonomievergroting en deregulering. Uitgegaan werd van een perspectief van sterke scholen die in interactie met hun omgeving in hoge mate zelf invulling geven aan goed onderwijs. De verantwoording die scholen moeten afleggen aan inspectie en schoolomgeving werd in 2001 centraal gesteld. Voor 2002 werd aangegeven dat activiteiten moesten worden ontwikkeld op de thema's 'interactief taalonderwijs', 'leerlijnen', 'methodengids', 'kerndoelen en leerlingvolgsystemen', 'versterken van kwaliteitszorg'.

Zo werden activiteiten uitgevoerd om scholen in het primair onderwijs te helpen bij zelfevaluatie, er werden prototypes interactief taalbeleid uitgevoerd, er werd ondersteuning verleend aan enkele grote schoolbesturen als voorbereiding op mogelijke pilots lumpsum.

Door de SLO werden leerlijnen en tussendoelen ontwikkeld voor de leergebiedoverstijgende kerndoelen, de kerndoelen voor oriëntatie op mens en wereld en de kerndoelen voor kunstzinnige oriëntatie en werd de gids voor onderwijsmethoden verder ontwikkeld en uitgegeven. De SLO heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van leerlijnen en tussendoelen voor Nederlands en rekenen/wiskunde waarvan respectievelijk het Expertisecentrum Nederlands en het Freudenthal Instituut de hoofdaanemers zijn.

Het CITO heeft aan verdere uitwerking van het leerlingvolgsysteem en de periodieke peilingen van het onderwijs in Nederland voortgezet.

2.1.3 School en omgeving

Er werden activiteiten uitgevoerd op de thema's 'gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid', 'onderwijskansen', 'brede schoolontwikkeling', 'voor- en vroegschoolse educatie', 'ouderparticipatie', 'ondersteuning van het onderwijs aan asielzoekerskinderen' en 'De Veilige School'.

Voorbeelden van activiteiten die in 2001 en 2002 werden ontwikkeld zijn de volgende. Er werd onder meer een website ontwikkeld met laagdrempelige informatie die bijdraagt aan visieontwikkeling over het gebruik van ICT in de voor- en vroegschoolse educatie. Ook werd bijgedragen aan de uitgave van het tijdschrift Toon en werd een veelbezochte website over het gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid ontwikkeld.

2.1.4 Omgaan met verschillen en integratie van leerlingen

De thema's in dit blok betreffen activiteiten op het gebied van Weer Samen Naar School en op het gebied van de leerling gebonden financiering.

Binnen het thema Weer Samen Naar School werd het accent verlegd van aandacht voor samenstelling en bestuurlijke inrichting van samenwerkingsverbanden naar het vermogen van reguliere basisscholen om leerlingen met leerproblemen zelf op te vangen. Ook specifieke onderwijsproblemen als dyslexie, ADHD, hoogbegaafdheid en autisme vallen hieronder. Doelstellingen daarbij waren dat basisscholen adequaat kunnen diagnosticeren, evalueren en remediëren, maar ook dat ze kunnen differentiëren in onderwijsaanbod, opbrengstbewust werken en de sociaal-emotionele ontwikkeling kunnen begeleiden waar deze problematisch is.

Binnen het thema leerling gebonden financiering werden de experimenten van voorgaande jaren voortgezet, de regionale expertisecentra werden ondersteund en er is, ten behoeve van de basisscholen, methodisch materiaal ontwikkeld, toepasbaar en beschikbaar gemaakt.

SLOA verslag 2001-2002

2.2 Ontwikkelingsactiviteiten van de instellingen

2.2.1 Denktank APS

De belangrijkste projecten gericht op het primair onderwijs waren 'de virtuele onderwijswerkplaats en mediatheek', 'kennismanagement en kwaliteitsontwikkeling', 'een nieuw schoolontwerp voor het primair onderwijs', 'ICT-competenties van jonge kinderen' en 'anders toetsen en beoordelen'.

2.2.2 Denktank CPS

De activiteiten hebben betrekking op personeelsbeleid, identiteit, achterstandsscholen, 'nieuw' leren en dual leren. Het gaat om een 26-tal projecten waarvan een groot deel mede gericht is op het primair onderwijs.

2.2.3 Denktank KPC

De denktankactiviteiten van de KPC groep hebben onder meer betrekking op de projecten: 'vernieuwingen in het basisonderwijs', 'management en organisatie PO', 'onderwijsbeleid voor de toekomst PO'.

2.2.4 Ontwikkeling en veldaanvragen SLO

Uit het ontwikkelbudget van SLO zijn een tiental onderzoeksactiviteiten uitgevoerd. Deze onderzoeksactiviteiten richten zich op 'inhoud, doelen en didactiek van het primair onderwijs', 'de condities', 'maatschappelijke thema's', danwel 'de instrumentatie'.

De thema's uit de veldaanvragen van SLO vertonen parallelie met de thema's uit boven beschreven innovatiebeleid. Het betreft een groot aantal projecten. Door een substantiële toename van het aantal aanvragen dreigde een versnippering van het budget over een veelheid van uiteenlopende zeer kleine projecten. Om dit te voorkomen zijn in 2002 de criteria voor de veldprojecten aangescherpt.

2.2.5 Expertisecentrum CITO

Het CITO heeft in de periode 2001 - 2002 opnieuw een aantal periodieke peilingen van het onderwijsniveau verricht. Begin 2001 is het onderzoeksrapport 'Balans van de peiling Beeldende vorming aan het einde van de basisschool' gepubliceerd.

Hoofdstuk 3 Voortgezet onderwijs

3.1 Innovatie

In deze paragraaf worden de innovatieactiviteiten van de SLOA-instellingen voor het voortgezet onderwijs besproken aan de hand van de vier grote thema's basisvorming, VMBO, Tweede fase en jeugd- en doelgroepenbeleid en een categorie 'overig'. Traditioneel neemt het innovatiebeleid voor het voortgezet onderwijs het meeste volume in beslag, rond de € 11 miljoen per jaar.

Bij de innovatiesubsidies stelt de overheid vaak als voorwaarde dat de instellingen samenwerken en afstemmen met derden. De werkzaamheden van de instellingen karakteriseren zich door samenwerking met scholen, schoolleiders en docenten. Vooraf worden afspraken gemaakt over ieders inzet en de te behalen resultaten. De activiteiten hebben de werkvloer als uitgangspunt en dienen ter directe ondersteuning van docenten of schoolleiding.

Productontwikkeling staat in dienst van het implementatieproces. Alle werkdocumenten van de SLOA-instellingen zijn voor geïnteresseerden vrij verkrijgbaar via internet, of tegen productiekosten bij de instellingen.

De activiteiten op innovatiegebied voor het voortgezet onderwijs in 2001 en 2002 staan helder beschreven in de zogenaamde Spoorboekjes en productenboekjes (zie bijlage 2). Derhalve worden de belangrijkste categorieën hieronder slechts kort toegelicht.

3.1.1 Basisvorming

Op het gebied van de onderbouw van het voortgezet onderwijs is in 2001 en 2002 gewerkt aan:

- schoolontwikkeling en teamontwikkeling, waarbij een klein aantal voorbeeldscholen intensieve begeleiding en maatwerk kreeg;
- minder handen voor de klas via een groot aantal activiteiten;
- praktische sectororiëntatie, met PSO kunnen leerlingen zich oriënteren op de sectoren van de leerwegen, de instellingen hebben hier o.m. netwerken voor ingericht en materiaal voor docenten en leerlingen ontwikkeld;
- kerndoelen: onderzoek naar hoe docenten met de veelheid aan kerndoelen omgaan, vakdossiers en activiteiten rond integratie van de kerndoelen informatica in de vakken;
- determinatie: een publicatie over passende instrumenten bij verschillende scenario's en een platform waarin scholen ervaringen kunnen uitwisselen, met aandacht voor de aansluiting onderbouw-bovenbouw, gehanteerde procedures en gevolgen van de invoering van het vmbo;
- Sonate: onderzoek en publicaties over samenhangend onderwijs in natuur en techniek;
- Junior studiehuis: voor drie vakken is een meer zelfstandige manier van werken uitgewerkt, om leerlingen beter voor te bereiden op het studiehuis.

3.1.2 VMBO

Op het gebied van het VMBO is in 2001 en 2002 gewerkt aan:

- Scholen in vmbo: dit meerjarige project beoogt een grootschalige kwaliteitsimpuls, met specifieke aandacht voor vmbo-docenten in hun eigen schoolsituatie. De SLOA-instellingen werken samen met andere instellingen voor onderwijsondersteuning en nascholingsinstellingen;
- VMBO-loket; digitale informatiebron van actuele en praktische informatie aan schoolleiders en docenten. Bezoekeraantallen nemen toe en uit bezoekersenquêtes blijkt dat de doelgroep tevreden is;
- VMBO-leerwegen: activiteiten rond examenprogramma's, pilot centrale examinering (ter voorbereiding op de centrale examens voor het vmbo in 2003), sectorale en intrasectorale programma's, vernieuwingen op gebied van techniek, zorg en welzijn, grafimedia, aansluiting vmbo-mbo, website examengids;
- VMBO-vaardigheden: ontwikkelings- en ondersteuningsactiviteiten op gebied van vaardigheidsonderwijs, interculturele begeleiding en omgevingsgericht leren;
- VMBO-zorg: verzorging van nieuwsbrieven op gebied van ontwikkelingen en materialen, bijeenkomsten en werking PCL's, documentontwikkeling waarmee samenwerkingsverbanden diagnostische gegevens van leerlingen kunnen koppelen aan een handelingsplan, LWOO-handelingswijzers (bijv. werken met kernteams of leerlingbesprekingen) en ontwikkeling van een scholingsmodule voor het LWOO in samenwerking met het Landelijk Platform Nascholingsinstellingen;
- VMBO-praktijkonderwijs: o.a. praktijkonderwijs in de steigers, inventarisatie gebruikte leermiddelen, ondersteuning ontwikkeling lespakket PrOmotie, 'omgevingsmanagement' voor het praktijkonderwijs met een instrument voor het opzetten van een regionaal netwerk en informatievoorziening naar ouders en bedrijven, sociale en communicatieve vaardigheden;

SLOA verslag 2001-2002

inventarisatie van bestaand en ontwikkeling van nieuw materiaal, stage en loopbaanoriëntatie via portfolio's en professionalisering van schoolleiders;

- VMBO-task force branches: medewerkers van de LPC zijn in dit project als intermediair opgetreden tussen scholen, branches en overheid, met als doel de relaties tussen scholen en het bedrijfsleven te versterken (meer samenwerking, uitwisseling en inhoudelijke vernieuwing).

3.1.3 Tweede fase

Op het gebied van de bovenbouw havo/ vwo is in 2001 en 2002 gewerkt aan:

- Voorlichting: verzorging van de vakkenpagina's op de website van het Tweede fase adviespunt met per vak informatie over de wet- en regelgeving, scholing, literatuur en links;
- Monitoring : om acute problemen op te lossen bij de invoering van de tweede fase. Nadruk lag in 2001 op het omgaan met keuzewerkijd (handreikingen aan scholen om te voorkomen dat leerlingen niet actief zijn tijdens KWT) en onderzoek naar succesfactoren van deelname van allochtone leerlingen aan het studiehuis. In 2002 is een publicatie verschenen over hoe scholen een programma op maat kunnen bieden aan zittenblijvers en gezakten;
- Vaardigheden in examenprogramma's (2001): met verschillende scholen is gewerkt aan het realiseren van samenhang van (vakoverstijgende) vaardigheden;
- Versterking van onderwijskundig leiderschap: bij leiding geven aan beleidsontwikkeling op scholen op gebied van de tweede fase, aansluiting klas 3-4, omgaan met gebouw en inventaris in de tweede fase en didactische vernieuwingen en flexibilisering en werkdruk bij docenten verminderen;
- Nieuwe vakken: een groot aantal activiteiten om scholen te ondersteunen bij het invoeren van nieuwe vakken en vakinhouden, middels artikelen in onderwijsbladen, studiedagen en conferenties, websites en verspreiden van goede voorbeelden. Tevens deskundigheidsbevordering van docenten op gebied van effectuering nieuwe examens, ontwikkeling van vakdossiers en herziening examenprogramma's van enkele vakken.

3.1.4 Jeugd- en doelgroepenbeleid

Op het gebied van jeugd- en doelgroepenbeleid is in 2001 en 2002 gewerkt aan:

- Onderwijskansenscholen: schoolontwikkeling volgens meerjarenplan in de grote steden, met veel aandacht voor de vernieuwing van de manier van lesgeven en benadering van leerlingen, taalgericht vakonderwijs en NT2. Gemeenten, inspectie en bevoegd gezag zijn betrokken bij de evaluaties;
- Brede school: o.a. publicatie over goede voorbeelden en handreikingen voor scholen bij visieontwikkeling en het project 'school en omgeving' waarbij het nieuwe leren binnen en buiten de school onderzocht werd met vier scholen;
- Veiligheid en pesten: o.a. telefonische helpdesk van het Transferpunt Jongeren, school en veiligheid', handreikingen voor scholen bij het opstellen van veiligheidsbeleid, pestweb en aanpak voor preventie van pesten;
- Intercultureel onderwijs: activiteiten op gebied van sectorcontactwerk (website TIJM), projecten en materiaalontwikkeling met Novib, CMO, LBR, LSO en Unesco en diverse scholen;
- Onderwijs aan alleenstaande minderjarige asielzoekers: ontwikkeling van een blauwdruk van een onderwijsprogramma voor ama's;
- Leerlingbegeleiding: o.a. publicatie over samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulpverlening, loopbaanoriëntatie- en begeleiding met ondersteuning van decanen, verkenningen doorlopende leerlijnen, handreiking voor de afstemming van zorgtrajecten van rec's, samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs en speciaal voortgezet onderwijs, ontwikkeling protocol dyslexie voortgezet onderwijs;
- Hoogbegaafdbeleid: advisering, informatievoorziening en coördineren van netwerken vanuit het Informatiepunt Hoogbegaafdheid Voortgezet Onderwijs en lesmateriaalontwikkeling voor enkele vakken.

3.1.5 Overig

Vanuit maatschappelijke of politieke noodzaak worden onderwerpen ingepast in de kerninnovaties. Alle schooltypen (basisvorming, VMBO en tweede fase) van het voortgezet onderwijs profiteren hiervan.

ICT

- Onderwijskundige helpdesk: online advies over de implementatie van ICT in het voortgezet onderwijs. De afgelopen jaren trad een verschuiving op van praktische vragen over ICT naar de rol van ICT in het leerproces en implementatieprocessen;
- Didactobank: via Kennisnet kunnen docenten voorbeelden van ICT-praktijken en didactische toepassingen vinden en zelf aanleveren;
- Victo: voor drie sectoren in het VMBO zijn ICT-eindtermen opgenomen in de examenprogramma's. Victo bestaat uit lespakketten waarmee leerlingen zelfstandig aan de slag kunnen met werkpleklers;

SLOA verslag 2001-2002

- ICT-basisvorming: dit project richt zich op doorgaande ict-leerlijnen vanuit het basisonderwijs en levert o.m. lesvoorbeelden op en een overzicht van cursussen;
- ICT-tweede fase: samen met scholen zijn er lesvoorbeelden ontwikkeld over gebruik van blackboard in de talen, zaakvakken, exacte vakken, binaskvakken en de kunstvakken;
- Beleidsrijke vernieuwingscholen: ondersteuning van scholen die al ver zijn met onderwijskundige veranderingen gekoppeld aan het ICT-beleid binnen de school;
- Programmamatrix: een overzicht (via Kennisnet) voor het voortgezet onderwijs van ca. 550 educatieve softwareprogramma's om scholen te ondersteunen bij het maken van keuzes van lesmateriaal;
- ICT en examens: bij vmbo, havo en vwo-examens is met scholen gewerkt aan experimenten om ict-componenten op te nemen in de centrale examens.

Kwaliteitszorg (veel van deze activiteiten worden vanuit Q5 aangestuurd)

- Website kwaliteitsring.nl: centraal informatiepunt over kwaliteitszorg in het primair en voortgezet onderwijs. Er is een groeiend aantal publicaties te rapporteren (ca. 800, veelal direct te downloaden of te bestellen) en een groeiend aantal bezoekers (ca. 10.000 in 2002);
- Kwaliteitszorg schoolexamens: Op gebied van schoolexamens bestaat uiteenlopende kwaliteit van de inhoud en organisatie bij scholen. Via onderzoek op enkele scholen is een document opgesteld over kwaliteitsborging van schoolexamens;
- Kwaliteit van besturen: de kwaliteit van schoolbesturen is een voorwaarde voor kwaliteitsontwikkeling in scholen. Er is een instrument ontwikkeld waarmee het niveau in kaart kan worden gebracht, alsmede handreikingen voor verhoging van dit niveau;
- Kwaliteitsontwikkeling en integraal personeelsbeleid: Dit ontwikkelde instrument verbindt personeelsbeleid met kwaliteitsontwikkeling van scholen via ondersteuning van competentieontwikkeling van schoolleiding, docenten en onderwijsondersteunend personeel;
- Kwaliteitsbeleid: o.a. een brochure over implementatie en ontwikkeling van een handboek kwaliteitszorg voor schoolleiders.

Overige thema's en aspecten waar de instellingen in samenwerking met andere organisaties een bijdrage aan hebben geleverd zijn: organisatie van de nationale bèta -Olympiades, implementatieactiviteiten voor het project Jeugd in Beweging, media-educatie via het Platform Media-educatie en 'genotmiddelen', waarbij aanknopingspunten voor het curriculum zijn samengebracht en afgestemd in een basisdocument.

3.2 Ontwikkelingsactiviteiten van de instellingen

De thema's voor de ontwikkelingsactiviteiten van alle instellingen zijn gebaseerd op de Hoofdlijnenbrieven van de minister van OCW. Voor deze activiteiten wordt de Hoofdlijnenbrief globaler geformuleerd dan voor andere domeinen. De wijze van uitwerking van de thema's ligt bij de instellingen zelf. De instellingen werken doorgaans autonoom aan de ontwikkelingsactiviteiten, er is wel sprake van afstemming. De invulling van de ontwikkelingsactiviteiten gebeurt als vast onderdeel van jaarlijkse beleidscyclus van de instellingen. Men betreft bij de uitwerkingen eigen mensen en deskundigen van buiten. Vaak zijn er institutionele relaties met een Raad van Advies. De instellingen hebben hiernaast allerlei contacten met de wetenschap en het onderwijsveld. Deze formele en informele netwerken dragen in grote mate bij aan de uiteindelijke activiteiten. Dit betekent bijvoorbeeld dat schoolleiders, docenten en wetenschappers betrokken zijn bij pilots of expertmeetings.

3.2.1 Denktank APS

Zoals ook bij de twee andere LPC, bestaan de denktankactiviteiten van het APS uit studies, analyses en pilots met scholen. Deze resulteren in uitwerkingen en (beleids)aanbevelingen ten behoeve van scholen, onderwijsorganisaties en de overheid. Tevens wordt de expertise van de eigen organisaties op peil gehouden via denktankmiddelen.

De activiteiten ontstaan vanuit wensen van scholen, organisaties, de rijksoverheid of het APS zelf. APS ziet de denktank als belangrijke schakel tussen wetenschap en praktijk. Nationale en internationale trends worden door APS gevolgd en op praktische manier verbonden aan scholen. Ook andersom is het APS actief: door verbindingen te leggen met wat zich in de praktijk voordoet met theoretische noties. Dit varieert van waardevolle oplossingen die individuele docenten hebben gevonden, tot veranderingen van hele scholen of samenwerkingsverbanden.

In de periode 2001-2002 is onder andere gewerkt aan thema's als leerlingparticipatie, de coachende rol van docenten om leerlingen actief en zelfstandig te laten leren, integrale ICT-projecten en Kansrijke taal in het voortgezet onderwijs. Bij dit alles stond meer integratie met de praktijk voorop. Het APS betreft intern en extern diverse actoren bij evaluaties en bijstellingen van de denktankactiviteiten.

SLOA verslag 2001-2002

3.2.2 *Denktank CPS*

Het CPS benadrukt dat denktankactiviteiten dienen bij te dragen aan beleidsontwikkeling en/ of ontwikkeling op scholen. Het CPS gaat in op vragen van het onderwijsveld naar meer langetermijntontwikkelingen. Ook worden er beleidsadviezen voor de landelijke overheid (ten behoeve van het innovatiebeleid) en het onderwijsveld opgesteld vanuit de denktank.

In de periode 2001-2002 heeft het CPS de denktankactiviteiten meer geconvergeerd naar een beperkter aantal beleidsterreinen. Veel projecten zijn sectoroverschrijdend en samen met scholen en instellingen uitgevoerd. Elndgebruikers worden vooraf ook systematisch betrokken bij planvorming in de denktank.

In de periode 2001-2002 heeft het CPS zich gericht op de volgende thema's personeelsbeleid, identiteit, achterstandsscholen, het nieuwe leren en dual leren.

De kennisontwikkeling komt ten dienste aan het gehele onderwijsveld, via workshops en bijeenkomsten, internet en productontwikkeling. Ervaringen worden beschreven en veelal via internet verspreid of gepubliceerd in vakbladen. Producten als prototypes, instrumenten en andere publicaties kunnen worden besteld bij CPS.

3.2.3 *Denktank KPC*

KPC Groep levert via de denktankactiviteiten een bijdrage aan het verbinden van wetenschappelijke en maatschappelijke ontwikkelingen naar de toekomstige onderwijspraktijk. Bij programmering worden beleidsprioriteiten van de overheid meegenomen en de meeste activiteiten worden samen met scholen uitgevoerd. Via een adviesraad worden behoeften van het onderwijsveld meegenomen. De adviesraad heeft in de verslagperiode bijvoorbeeld geadviseerd sterker in te zetten op experimenten waarin direct in de praktijk zichtbaar wordt gemaakt hoe leren anders georganiseerd kan worden met de KPC visie op het nieuwe leren. Wetenschappelijke inbreng in de denktankactiviteiten wordt gewaarborgd door wetenschappers te betrekken via bijvoorbeeld expertmeetings.

Een deel van de activiteiten betreft integrale experimenten om het onderwijs anders te organiseren zoals Slash 21, rapporten over het lerarentekort en ICT-beleid. Andere thema's voor het voortgezet onderwijs zijn bijvoorbeeld ontwikkeling van een bovenschoolse managementopleiding, emotionele intelligentie, sociale competenties en levenbeschouwelijk en ethisch leren.

3.2.4 *Ontwikkeling SLO*

De door SLO uitgevoerde ontwikkelactiviteiten hebben betrekking op de onderwijsproblematiek op langere termijn. Onder regie van de directie worden deze sectoroverstijgend uitgevoerd door alle afdelingen. De SLO werkt volgens de uitgangspunten schoolnabije ontwikkeling, interdisciplinaire aanpak en intensieve informatieverzorging naar het onderwijsveld. Bij ontwikkelactiviteiten staat tevens gerichtheid op de toekomstige dienstverlening van de SLO centraal. In 2001 is een deel van het budget besteed aan het klantgericht laten functioneren van de SLO en verbetering van producten en dienstverlening.

Per 2001 zijn intern criteria opgesteld voor de programmering. SLO betreft hierbij een adviescommissie. Voor activiteiten gericht op het voortgezet onderwijs gelden de volgende specifieke criteria die aansluiten op ontwikkelingen in de sector:

- leren anders dan via schoolvakken; effectief en gemotiveerd leren waarbij de traditionele indeling in schoolvakken wordt losgelaten;
- anders leren dan via boeken; onderwijs op maat via actuele en flexibele leermiddelen. Hierbij is ook aandacht voor andere manieren van toetsen en evaluatie;
- de vergrote autonomie van scholen: onderzoek naar hoe scholen de toenemende ruimte vanuit de overheid kunnen benutten.

3.2.5 *Expertisecentrum CITO*

De CITO Groep ontvangt subsidie van het Ministerie van OCW voor ontwikkeling. Dit is ondergebracht in het Expertisecentrum. Het Expertisecentrum houdt zijn wetenschappelijke kennis op peil op het gebied van toetsing en evaluatie in het onderwijs. Het centrum voert verschillende activiteiten hiervoor uit.

In 2001 en 2002 zijn zeven wetenschappelijke rapporten gepubliceerd, bij een aantal hiervan is ook software ontwikkeld. De rapporten staan op de website van Citogroep. Naast de rapporten is een aantal artikelen gepubliceerd in wetenschappelijke tijdschriften.

De Toetswijzer is verder ontwikkeld. Dit is een portal op Kennisnet. Het is een platform waar CITO alle informatie op het gebied van toetsing, examinering en evaluatie samenbrengt. De Toetswijzer is uitgebreid met de rubrieken lerarenopleiding en de Toetsgids. Ook zijn er dossiers toegevoegd waarin inhoudelijke onderwerpen aan docenten worden gepresenteerd. De site wordt goed bezocht, het aantal bezoekers ligt rond de 10.000 per maand en neemt nog toe.

Tenslotte heeft het Expertisecentrum Cito kennisverspreiding en voorlichting verzorgd aan bezoekers uit Aruba en de Nederlandse Antillen over toetsing en examinering. Het Examenbureau Onderwijs Aruba wordt ondersteund bij toetsontwikkeling en psychometrische verantwoording en analyse.

SLOA verslag 2001-2002

3.3 Veldondersteuning

3.3.1 Kortlopend onderwijsonderzoek (LPC)

De coördinatie van het kortlopend onderwijsonderzoek van de LPC, ligt bij het KPC. De LPC zetten voor dit domein onderzoek uit op basis van vragen vanuit het veld (PO, VO en BVE). Het onderzoek is schooloverstijgend, gericht op kwaliteitsverbetering en actiegericht. Het onderzoek mag maximaal twaalf maanden in beslag nemen.

Het selecteren van vragen gebeurt in overleg met organisaties vanuit het onderwijsveld en de onderzoeksallianties (uitvoerende instituten). Het onderzoek moet passen binnen één van de drie ontwikkelingslijnen, te weten authentiek leren, de pedagogische doelstellingen van de school en de school als professionele organisatie. In de jaarverslagen (zie bijlage 2) wordt o.a. gerapporteerd dat er veel belangstelling is voor het doen van aanvragen, de bereikte resultaten stemmen tot tevredenheid.

Samenwerking met diverse partners en aanvraag-, uitvoerings- en evaluatieprocedures verlopen goed. Aanvragers geven aan de onderzoeksresultaten direct te kunnen gebruiken in hun onderwijspraktijk. Het beperkte budget is een aanhoudend punt van zorg.

Enkele titels van in 2001 en 2002 uitgevoerde onderzoeken zijn: 'Omgaan met verschillen bij beginnend lezen', 'Zelfstandig leren en leermotivatie in het vmbo' en 'De opzet van een Talencentrum in een ROC'. Naast publicatie van alle onderzoeken op de website van KPC Groep, worden resultaten verspreid via het blad 'Didactief en School' en middels conferenties, artikelen en dergelijke.

3.3.2 Omlegactiviteiten (LPC)

Het jaar 2001 was het laatste jaar van omlegfinanciering. De omleg is bedoeld geweest om zowel scholen als de LPC en CINOP te helpen bij de overgang van de aanbodgestuurde ondersteuning ten tijde van de Wet op de Onderwijsverzorging, naar de meer vraaggestuurde ondersteuning van de Wet SLOA. Vanaf 2002 gaan de omleggeden direct naar de scholen en ROC's.

De omleggeden zijn in 2001 ingezet voor veldadvisering aan scholen, schoolbesturen, instellingen, ROC's, PABO's en SBD-en. Het gaat om (product)ontwikkelingswerk, voorlichting, advisering, visieontwikkeling en ondersteuning. De nauwe samenwerking met aanvragers uit het veld zorgde voor maatwerk en tevredenheid over de geleverde diensten.

3.3.3 Veldaanvragen (SLO)

Op basis van de regeling leerplanontwikkeling voert de SLO activiteiten uit op aanvraag uit het onderwijsveld (primair en voortgezet onderwijs, alsook lerarenopleidingen). Tweejaarlijks worden er thema's benoemd die zijn afgeleid uit de Hoofdlijnenbrief SLOA, zoals omgaan met verschillen, doorlopende leerlijnen, ICT, praktijkonderwijs en specifieke doelgroepen.

Het aantal aanvragen dat wordt gedaan door organisaties en instellingen is substantieel toegenomen in 2001 en 2002. Hoewel dit positief is in de zin van waardering voor de geleverde diensten, vergroot dit het verdeelprobleem van het budget. In 2002 zijn hierom de toekenningscriteria aangescherpt op gebied van co-financiering, draagvlak en landelijke spreiding.

SLO overlegt intensief met de opdrachtgevers. De oplevering van de projectresultaten kan verschillende vormen hebben; een eindproduct, verslag van de geleverde diensten of een symposium. Gedurende de uitvoering wordt getoetst of het te ontwikkelen product voldoet aan de verwachtingen en behoeften van de doelgroep via veldconsultatiebijeenkomsten van het SLO-bureau Veldadvisering.

SLOA verslag 2001-2002

3.4 Landelijke voorzieningen t.b.v. het onderwijs

3.4.1 Examenontwikkeling (CITO)

Het CITO ontwikkelt de examens die worden ingezet bij de Centrale Examens voor het vmbo, havo en vwo. De verantwoordelijkheid voor de opgaven en correctievoorschriften ligt bij de Centrale Examencommissie Vaststelling Opgaven (CEVO) die de Centrale Examens vaststelt. De CEVO is een bestuursorgaan dat verbonden is met OCW. Bij de examenontwikkeling is de betrokkenheid van de CEVO de belangrijkste sturende kracht op de activiteiten van het CITO.

In zowel 2001 als 2002 legden ongeveer 170.000, respectievelijk 160.000 kandidaten het Centraal Examen af. CITO heeft in deze periode voor ongeveer 60 vakken op verschillende niveaus de examens ontwikkeld. In de examens is een grotere nadruk op vaardigheden komen te liggen. De examenuitslagen zijn systematisch verwerkt, waardoor er belangrijke statistische conclusies kunnen worden getrokken over bijvoorbeeld de prestatieverschillen tussen jongens en meisjes en tijdvakken.

De kwaliteit van de examens wordt bepaald door de factoren validiteit, moeilijkheidsgraad en meetbetrouwbaarheid. De gegevens hierover zijn terug te vinden in het jaarlijkse examenverslag van het CITO. Er zijn ca. 270 betrouwbare examens geproduceerd voor het eerste en tweede tijdvak examens vmbo, havo en vwo.

In de afgelopen periode is het voortgezet onderwijs in alle opleidingen vernieuwd. In 2003 hebben alle opleidingen vwo, havo en vmbo-examens nieuwe stijl. Er waren nog maar in beperkte mate examens oude stijl:

- mavo en vbo: voor leerlingen die in 2002 zijn gezakt en enkele bijzondere groepen;
- havo: alleen nog staatsexamen;
- vwo: alleen nog staatsexamen en eindexamen in het vavo.

Er is wederom aandacht besteed aan het reduceren van het aantal errata.

3.4.2 Nationaal Informatie centrum voor Leermiddelen- NICL (SLO)

Het NICL verstrekt informatie over alle leermiddelen die in Nederland verkrijgbaar zijn, behalve voor de sectoren HBO en WO. In de periode 2001-2002 heeft het NICL zich gericht op :

- versterken van de kwaliteit van het onderwijs door informatieverstrekking over leermiddelen;
- bijdragen aan andere SLO-producten als de Gids voor onderwijsmethoden, databank zorgverbreding en de websites Taalsite en sociaal-emotionele ontwikkeling;
- bijdrage aan kostenbeheersing van leermiddelen door informatie over prijzen.

Het hoofddoel van het NICL is dat schoolleiders, docenten, ouders en leerlingen met het overzicht van leermiddelen betere keuzes kunnen maken en daardoor de kwaliteit van het onderwijs kunnen verhogen. NICL registreert en annotteert alle leermiddelen die voor de sectoren PO, VO en BVE op de Nederlandse markt verschijnen. Daarnaast heeft het NICL meer uitgebreide beschrijvingen geleverd voor educatieve software. Informatieverstrekking gebeurt via schriftelijke overzichten per schooltype of vak, op Cd-rom, via de website of als maatwerkanalyse op verzoek. Eind 2002 zijn de gegevens van het NICL ondergebracht in de nieuwe website www.leermiddelenplein.nl. Jaarlijks verkoopt het NICL circa 5.000 publicaties.

In 2001 onstond onrust bij ouders en in het onderwijsveld over veronderstelde stijging van prijzen van leermiddelen als gevolg van de invoering van nieuwe methoden in het vmbo en de tweede fase. Op verzoek van OCW heeft het NICL een website ontwikkeld met overzichten van prijzen van methodes van alle vakken in het vmbo. Later is dit uitgebreid tot prijsgegevens over methodes in het hele voortgezet onderwijs (www.kostprijs.slo.nl). Gebruikers geven aan tevreden te zijn met de geboden informatie.

3.4.3 Vrijval

Per 1-1-2002 is gestart met verdere flexibilisering van de onderwijsondersteuning zoals bedoeld in de Wet SLOA. Per deze datum komt een olopemd bedrag uit de mantel innovatie van de instellingen vrij voor open aanbesteding door de minister. Hiervoor worden landelijke onderwijsondersteunende activiteiten uitgevoerd op geformuleerde beleidsprioriteiten. Universiteiten, hogescholen, stichtingen en BV's uit de educatieve infrastructuur kunnen inschrijven op deze projecten.

In 2002 is gestart met een tiental projecten op het gebied van het voortgezet onderwijs, met thema's als seksuele diversiteit, monitoring kwaliteitszorg tweede fase, taalportfolio docenten en plan van aanpak armoede. Via een publicatie in de Staatscourant is de vrijvalprocedure aangekondigd en is de aanvraagprocedure gestart. Deze is vergelijkbaar met die van de reguliere SLOA-middelen, via subsidieaanvragen, toekenning, tussen- en eindrapportages. De activiteiten zijn door de uitvoerders samen met scholen vormgegeven.

Hoofdstuk 4 Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie

4.1 Inleiding

In de hoofdlijnenbrief 2001-2002 is in overleg met partijen aangegeven welke speerpunten van beleid er binnen de sector beroepsonderwijs en volwasseneneducatie zijn. Dit werd nadrukkelijk in overleg met betrokken partijen gedaan: de directie BVE van het ministerie van OCW had overleg met de vertegenwoordigers van de onderwijsinstellingen en kenniscentra beroepsonderwijs en bedrijfsleven, Bve Raad en Colo, zowel bij het opstellen van de Hoofdlijnenbrief als bij het beoordelen en goedkeuren van de projectvoorstellen van de instellingen.

De instellingen geven voor de specifieke paragrafen over hun eigen instelling zelf aan welke accenten zij willen gaan leggen binnen de speerpunten van beleid. Richting de instellingen werd tijdens de trajecten van het opstellen van de hoofdlijnenbrief en het indienen van de projecten benadrukt dat de onderwijsinstellingen en kenniscentra bij het opstellen en uitvoeren van de projecten dienen te worden betrokken. De instellingen gaven aan dat dit het geval is.

Voor de Bve-sector bestaan de landelijke onderwijsondersteunende activiteiten uit de domeinen innovatie, denktank en leerplanontwikkeling. In dit hoofdstuk wordt achtereenvolgens op deze domeinen ingegaan. Begonnen wordt met een overzicht van de inhoud van de Hoofdlijnenbrief 2001-2002 en de aansluiting van de projecten hierop.

4.2 Hoofdlijnenbrief 2001-2002

In de Hoofdlijnenbrief voor de jaren 2001-2002 is een hoofdstuk opgenomen over het secundair beroepsonderwijs en volwasseneneducatie. Er wordt een algemeen beleidskader geschetst, waarna in aparte paragrafen het perspectief voor respectievelijk CINOP, SLO, Cito en de LPC wordt weergegeven.

4.2.1 Algemeen beleidskader

In het algemeen beleidskader staat vermeld dat als kader voor de innovatie-activiteiten gelden Koers BVE en de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB). De vermelde algemene beleidsdoelstelling is gericht op de ontwikkeling van de BVE-sector tot een hoogwaardig, zelfregulerend stelsel van voorzieningen voor beroepsonderwijs en educatie. In dit stelsel moeten zoveel mogelijk mensen zo goed mogelijk worden toegerust voor de samenleving en de arbeidsmarkt en moet een basis worden gelegd voor een leven lang leren. Er worden in de Hoofdlijnenbrief vier thema's onderscheiden:

- kwaliteit (met aandacht voor: versterking kwalificatiestructuur, betrokkenheid bedrijfsleven, kwaliteitszorg, onderwijsintensiteit en arbeidsvoorwaarden);
- toegankelijkheid (met aandacht voor: beschikbaarheid beroepspraktijkvormingsplaatsen, voortijdig schoolverlaten en leven lang leren);
- regionale samenwerking (met aandacht voor: gerichtheid op vraagzijde onderwijs, kennisuitwisseling tussen bedrijven en instellingen en technocentra);
- autonomievergroting/deregulering (met aandacht voor: zelfregulerend vermogen instellingen, de verhouding tussen regulering en zelfregulering en een heldere rolverdeling).

4.2.2 Aansluiting

In de hierna volgende paragrafen in de Hoofdlijnenbrief wordt per instelling een perspectief geschetst. In het kort komt het erop neer dat CINOP (denktank, leerplanontwikkeling, innovatie en innovatie roc's), SLO (innovatie), Cito (innovatie) en de LPC (denktank) de aandachtspunten hanteren die goed aansluiten bij de vier bovengenoemde thema's. Zo hanteert bijvoorbeeld CINOP als centrale thema's bij de SLOA-activiteiten: versterking stelsel van een leven lang leren, kwalificaties/competenties en beoordelen, krachtige leeromgevingen en e-learning.

4.3 Innovatie

De innovatie-activiteiten zijn gericht op het doorvertalen van het landelijke innovatiebeleid, gerelateerd aan wijzigingen in wet- en regelgeving en beleid in de bve-sector.

4.3.1 SLO

De SLO heeft bij op het gebied van leerplanontwikkeling zeer veel aanvragen van roc's en bedrijfstakgroepen ontvangen. Een aantal daarvan is (gecombineerd) uitgevoerd: projecten op het gebied van kwaliteit (kwalificatiestructuur, competentiegericht opleiden en toetsen, didactieken, coaching, moderne vreemde talen en ict) en op het gebied van doorstroom in de beroepskolom (doorstroming btg en doorlopende leerlijnen vmbo-bve, mbo-hbo en educatie-mbo). De producten die deze projecten opleverden zijn onder meer adviesrapporten, beleidsnotities, handreikingen, evaluaties, les- en praktijkboeken, een online cursusplanner NT2, leerplannen, ontwerp- en onderwijsmodellen en netwerken.

4.3.2 Citogroep

De Citogroep richt zich bij de innovatieactiviteiten vooral op toetsing en examinering. In de jaren 2001 en 2002 betekende dit dat de Citogroep projecten uitvoerde op het gebied van training en advisering bij vernieuwings- en innovatieprojecten op het terrein van toetsen en examineren op regionaal of landelijk niveau en op het gebied van assessmenttechnieken en beoordeling op basis van portfolio's bij onderwijsarrangementen gericht op competenties. Producten die uit deze projecten voortkwamen zijn onder meer procedures voor toetsconstructie en –vaststelling, portfolio's, toetsen, toetsitembanken, toetsvormen, een internetvraagbaak en de kwaliteitsmonitor examinering

4.3.3 CINOP

Bij de innovatieprojecten richt CINOP zich op het vertalen en implementeren van verworven inzichten en ontwikkelde producten. De projecten 2001-2002 hadden betrekking op de implementatie en op informatie-overdracht en ontwikkeling, de projecten leidden onder andere tot een website beroepskolom, scenario-ontwikkelingen, instrumenten, portfolio's, presentaties, netwerken, cursussen en brochures.

4.4 Omleg

De omlegactiviteiten werden uitgevoerd in opdracht van de onderwijsinstellingen zelf, de middelen hiervoor zijn stapsgewijs overgeheveld van de instellingen naar de roc's. Sinds 2002 zijn de middelen hiervoor volledig opgenomen in de lumpsum van de roc's,

4.4.1 Projecten omleg

De KPC-groep heeft in 2001 in het kader van de omleggeden projecten uitgevoerd ter verbetering van de ondersteunende projecten (competentiemanagement, IIT-meetbaar, examendossier). CINOP heeft scherp moeten selecteren in de grote hoeveelheid aanvragen. Projecten die CINOP uitvoerde met de omleggeden hadden betrekking op onder meer kwalificaties en competenties, leerwerktrajecten, kwaliteitszorg en beroepspraktijkvorming.

4.5 Denktank

De denktankactiviteiten zijn gericht op het ontwikkelen van visies, concepten en producten. Hierbij gaat het veelal om studie, ontwikkelingsonderzoek en informatieverstrekking.

4.5.1 APS

Het APS heeft in de jaren 2001-2002 een aantal denktankprojecten uitgevoerd. Denktank bestaat voor het APS uit het bijdragen aan een schoolpraktijk die leidt tot het verbeteren van leren. De denktankprojecten van APS hadden betrekking op VOA didactische aanpak, kansrijke taal in nt2, leermeesters-werkmeesters, betekenisvolle situaties en taken, professionele ontwikkeling school en kwaliteit en doorstroming. Producten die deze projecten opleverden zijn onder meer een leertraject voor risicojongeren, voorbeelden van cursistenactiviteiten, praktijkvoorbeelden van trainingen, trainingen en workshops voor docenten en een onderwijsconcept voor doorstroom in het mbo.

4.5.2 CPS

Het CPS heeft in de jaren 2001-2002 op een aantal beleidsterreinen activiteiten ontwikkeld en uitgevoerd. Voor de bve-sector gaat het om projecten met betrekking tot kennis- en competentie management, integraal personeelsbeleid, professionele ontwikkeling, de digitale leeromgeving, competentiegericht leren, kwaliteitszorg en externe legitimering en ict en zelfstandig leren in de kwalificatiestructuur. De bijbehorende producten zijn - vanwege de participatie van eindgebruikers in denktankprojecten - vaker ervaringen dan concrete eindproducten.

4.5.3 KPC-groep

De expertise van de KPC-groep ligt op het gebied van het bevorderen van de effectiviteit van leerprocessen van deelnemers, docenten en leidinggevenden en het ontwikkelen van roc's tot lerende organisaties, waarbij het accent ligt op het implementeren van vernieuwingen. De KPC-groep heeft in de jaren 2001 en 2002 de volgende projecten uitgevoerd op het gebied van de kwaliteit van het primaire proces (ontwikkelen van instrumenten voor innovatie beroepsonderwijs, competentiegericht leren, flexibele leerarrangementen), doorstroom in de beroepskolom (aansluiting onderwijs-bedrijfsleven) en versterking van het zelfsturend vermogen van BVE (IIT meetbaar). De belangrijkste producten en resultaten zijn visies en concepten, fundamentele beschouwingen en gesystematiseerde kennis in de vorm van modellen en methodieken.

4.5.4 CINOP

Een essentieel element van de denktankactiviteiten van CINOP in de jaren 2001 en 2002 is de wisselwerking tussen theorie en praktijk, waarbij CINOP werkt volgens de vier eerdergenoemde thema's. De projecten richtten zich onder meer op moderne vreemde talen, vernieuwende onderwijsvormen, versterking roc's in regionale kennisinfrastructuur, risicogroepen, sociale competenties, benchmarking, meervoudige publieke

SLOA verslag 2001-2002

verantwoording, macrodoelmatigheid, alfabetisering en kwalificatiestructuur. De producten die CINOP opleverde uit de middelen voor denktank zijn onder meer analyses, instrumentontwikkeling, verkenningen en beleidsonderzoek. CINOP leverde ook beleidsonderzoeken op die bestemd waren voor OCW.

4.6 *Leerplanontwikkeling*

De leerplanontwikkelactiviteiten hebben betrekking op projecten waarin voor het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie leerplannen ontwikkeld worden.

4.6.1 *CINOP*

Cinop heeft diversie projecten op het gebied van leerplanontwikkeling uitgevoerd. Voor CINOP ligt de focus hierbij op de ondersteuning van het veld bij innovatie van het onderwijs en de leerprocessen, met name bij het primaire proces en de randvoorwaarden om het primaire proces te optimaliseren. Zwaartepunt lag bij het onderdeel kwalificaties/competenties. De projecten hadden betrekking op onder meer de individuele leerrekening, vernieuwende onderwijsvormen, profielen voor competenties en competentiegericht leren. De bijbehorende producten bestaan onder meer uit leermiddelen, publicaties, instrumenten, bijeenkomsten en brochures.

4.7 *Algemeen oordeel*

De directie BVE benadrukt in haar afstemming met de instellingen dat afstemming met Bve Raad en Colo gewenst is. Zij dienen akkoord te gaan met de projectvoorstellen. Bve Raad en Colo worden door de directie BVE eveneens betrokken bij het opstellen van de Hoofdlijnenbrieven. Door om afstemming met Bve Raad en Colo te vragen, waarborgt de directie BVE dat de ingediende en uitgevoerde projecten ook daadwerkelijk gewenst worden door het veld. De instellingen houden hier zoveel mogelijk rekening mee en melden dat zij afstemmen met de beide partijen. De doelgroep van bijvoorbeeld de KPC-groep bestaat voor sommige projecten ook uit beleidsmakers van Bve Raad en Colo, naast de gebruikers in de instellingen. CINOP geeft aan gespreksrondes te houden met het veld en overleg te voeren met Colo en Bve Raad.

De Bve Raad heeft de afgelopen jaren getracht om de versnipperde inzet van de SLOA-middelen tegen te gaan. Dit doet de Bve Raad door de aanvragen van de bedrijfstakgroepen beter op elkaar te laten aansluiten of met elkaar te combineren. In de toekomst (2004) leidt dat tot enkele aanvragen die de bedrijfstakgroepen overstijgen.

Daarnaast benadrukt de directie BVE dat de instellingen zo veel als mogelijk moeten samenwerken om overlap te voorkomen. Door een instelling wordt echter ook gemeld dat er zoveel mogelijk samengewerkt wordt, maar dat de instellingen natuurlijk wel concurrerende marktpartijen zijn. Binnen de instellingen wordt versnippering ook voorkomen: onbeperkte vraagsturing en maatwerk leidt volgens de Citogroep tot versnippering. Eenheid in visie en aanpak van innovaties ontbreekt dan. De Citogroep formuleert daarom vastomlijnde innovatiethema's en nodigt de instellingen vervolgens uit tot aanvragen.

In de projectoverzichten vermelden de instellingen steeds vaker hoe het bereik van de projecten en producten eruitzien. Oplages en afnemers worden vermeld. verspreiding producten. APS meldt aan kennisverspreiding te doen. KPC-groep meldt dat gezorgd wordt voor actieve verspreiding van de resultaten. SLO kijkt bij het beoordelen van aanvragen uit het veld of de resultaten van de werkzaamheden van meer algemeen belang zijn doordat ze toepasbaar zijn in een breder kader dan dat van de aanvrager. SLO geeft onder meer bekendheid aan producten op congressen en symposia, bijeenkomsten van bedrijfstakgroepen, studiebijeenkomsten op roc's en in onderwijsbladen. Ook de andere instellingen doen actief aan kennisverspreiding. Daarnaast wordt er door instellingen ook geëvalueerd en voert bijvoorbeeld het Cito regulier deelnemersenquête uit.

De projecten sluiten in algemene zin goed aan bij de speerpunten van beleid die in de Hoofdlijnenbrief staan weergegeven. Projecten gaan veelvuldig over onderwerpen als onder meer competentiegericht leren, doorlopende leerlijnen, beroepspraktijkvorming en kwaliteitszorg. Onder meer SLO beoordeelt de vele aanvragen van het onderwijsveld aan de hand van centrale thema's uit de hoofdlijnenbrief.

SLOA verslag 2001-2002

Bijlage 1; Overzicht van aard en omvang activiteiten

Toelichting op de mantels

De activiteiten die de instellingen jaarlijks uitvoeren zijn onderverdeeld in domeinen of 'mantels'. Deze hangen samen met de activiteiten die in artikel 2 en artikel 12 van de Wet SLOA zijn omschreven. Elke mantel wordt, indien van toepassing, onderverdeeld in de onderwijssectoren PO, VO en BVE. In 2001 en 2002 bestonden de volgende mantels:

Innovatie (alle instellingen): Activiteiten op het terrein van het doorvertalen van het landelijk innovatiebeleid, gerelateerd aan wijzigingen in wet- en regelgeving, alsook aan de koers BVE.

Omleg (LPC en CINOP): Activiteiten die deze vier instellingen uitvoeren voor het onderwijsveld zelf. Eënderde van de LPC- en CINOP-middelen voor is in de periode 1999- einde 2001 gefaseerd overgeheveld naar de scholen en ROC's.

Veldonderzoek (LPC): Namens de LPC coördineert het KPC de aanvraag- en aanbestedingsprocedure voor concrete onderzoeksvragen vanuit het onderwijsveld. De onderzoeken worden uitgevoerd door geselecteerde onderzoeksallianties, veelal instituten verbonden aan universiteiten. De LPC voeren zelf geen onderzoek uit dat voor subsidiëring in dit kader in aanmerking komt.

Veld (SLO): Activiteiten op aanvraag van het onderwijsveld die niet onder innovatie- of denktankactiviteiten passen. Doorgaans betreft dit het oplossen van ervaren knelpunten bij scholen of instellingen.

Leerplanontwikkeling (CINOP): Het gaat om projecten die het CINOP uitvoert voor de leerplanontwikkeling op het beleidsterrein van het beroepsonderwijs en de volwasseneneducatie.

Denktank (LPC en CINOP): Verzameling projecten op het terrein van dienstverlening voor onderwijssectoren, overheid en onderwijsorganisaties. De activiteiten zijn gericht op ontwikkelen van visies, concepten en producten en sluiten aan of lopen vooruit op actuele ontwikkelingen in de samenleving en wetenschap. Veel van de activiteiten betreffen studie, ontwikkelingsonderzoek en informatieverstrekking.

Expertisecentrum/ Ontwikkeling (CITO en SLO): Vergelijkbaar met de denktankactiviteiten van de andere instellingen.

Examenontwikkeling (CITO): Activiteiten die het CITO uitvoert voor het examenbeleid op grond van de Wet op het voortgezet onderwijs.

NICL (SLO): Activiteiten van de SLO ten behoeve van het Nationaal Informatie Centrum voor Leermiddelen. Het NICL voert de registratie en annotatie van alle leermiddelen in Nederland voor PO, VO en BVE uit.

Vrijval: Per 1-1-2002 komt een olopend bedrag uit de mantel innovatie van de instellingen vrij voor open aanbesteding door de minister. Hiervoor worden landelijke onderwijsondersteunende activiteiten uitgevoerd op geformuleerde beleidsprioriteiten. Universiteiten, hogescholen, stichtingen en BV's uit de educatieve infrastructuur schrijven in op deze projecten.

SLOA verslag 2001-2002

Budgettair overzicht

Onderdeel SLOA	Sector	Betrokken instituten	Budgetindicatie 2001	Budgetindicatie 2002
Innovatiebeleid	PO	LPC, SLO, CITO	€ 4.331.000	€ 4.490.000
Innovatiebeleid	VO	LPC, SLO, CITO	€ 11.600.000	€ 10.984.000
Innovatiebeleid	BVE	CINOP, SLO, CITO	€ 5.066.000	€ 5.300.000
Denktank	PO, VO, BVE	LPC, CINOP	€ 9.636.000	€ 10.402.000
CITO-WVO (examens)	VO	CITO	€ 11.047.000	€ 12.724.000
Veld SLO	PO, VO, BVE	SLO	€ 3.245.000	€ 3.463.000
Ontwikkeling SLO	PO, VO	SLO	€ 1.617.000	€ 1.725.000
Expertisecentrum CITO	PO, VO, BVE	CITO	€ 1.803.000	€ 1.922.000
Leerplanontwikkeling	BVE	CINOP	€ 1.316.000	€ 1.481.000
NICL	PO VO	SLO	€ 675.000	€ 720.000

Figuur 1; budgetverdeling SLOA 2001-2002

Tenslotte wordt bij deze nog melding gemaakt van ervaringen met bijzondere aangelegenheden zoals omleggeden (alleen LPC in 2001; € 1.237.000,-), kortlopend veldonderzoek via KPC Groep (€ 726.000,- en € 762.000 in respectievelijk 2001 en 2002), het humanistisch vormingsonderwijs APS (€ 565.000 en € 595.000 in 2001 en 2002) en de vrijval SLOA (gestart in 2002 met € 815.000,-).

SLOA verslag 2001-2002

Bijlage 2; bronnenmateriaal

1. SLOA-dossier APS
2. SLOA-dossier CPS
3. SLOA-dossier KPC Groep
4. SLOA-dossier SLO
5. SLOA-dossier CITO
6. SLOA-dossier CINOP
7. Hoofdlijnenbrieven 2001-2002 en 2002-2003*
8. Spoorboekjes Voortgezet onderwijs 2001-2002 en 2002-2003*
9. Productenboekjes voortgezet onderwijs 2001 en 2002.*
10. Jaarverslagen kortlopend onderwijsonderzoek 2001 en 2002*
11. Examenverslagen 2001 en 2002, CITO (www.cito.nl)
12. Jaarverslag Pedagogisch Studiecentrum Humanistisch Vormingsonderwijs 2001 en 2002
13. Jaarverslagen, tussen- en eindrapportages van de SLOA-instellingen.

De met * gemarkeerde titels zijn ter inzage gedeponereerd bij het Centrale Informatiepunt van de Tweede Kamer.